

Jana Veselá 21

Posudek diplomové práce Jany Veselé

Dějiny školství a různých školních zařízení nejsou jen suchým výčtem institucí a počtu žáků či reforem. V mnoha ohledech totiž mohou odkazovat k „paralelním“ dějům ve společnosti – k hospodářskému, sociálnímu, mentálnímu či národnímu vývoji atd. Záleží vždy na našem zájmu a úhlu pohledu, jenž si zvolíme ke zkoumání. Věnovat se tudíž můžeme jen pouhému popisu, nicméně prostřednictvím výzkumu školství v daném období můžeme rovněž odkazovat ke komplexnějším a složitějším dějům a procesům. Osobně je mi sympatičtější tato druhá pozice. I proto jsem rád, že její obrysy nalézám v diplomové práci Jany Veselé o životě a fungování malostranského reálného gymnázia v letech 1865–1891.

Jak v úvodu svého textu sama autorka deklaruje, na příkladu jmenované nově založené střední školy chce zkoumat základní mechanismy a principy fungování českého národního školství v průběhu několika desetiletí 2. pol. 19. století. Jak jsem již poznamenal, nezajímá se (naštěstí) jen o její institucionální fungování, ale svou pozornost věnuje i otázkám každodennosti a subjektivní reflexi ústavu ze strany studentů. Tomu odpovídá jasná struktura její práce. První části textu jsou spíše přehledové – autorka se postupně zajímá o vznik a historii školy v daném období, o její místo v tehdejšímu systému středního školství v monarchii i v samotné Praze, či o finanční a hospodářské záležitosti spojené s fungováním školy (a jejím následným postátněním). V druhé části svého počínu přechází od „neživých struktur“ k lidem, kteří na gymnáziu působili – zmiňuje se o učitelích, ale především se samozřejmě rozepisuje o studentech. Zabývá se jejich sociálním původem, sociální pomocí nemajetným a především jejich prožíváním gymnazijních studií od počátku až k maturitě. Do malostranského reálného gymnázia nám tak pomyslně přivádí živého aktéra s jeho pocity a dojmy. Celý text uzavírá kapitola s připomínkou dvou „vý-středních“ žen (není samo toto označení na první pohled matoucí? Co bylo v případě jejich studia vý-střední a jak moc je dobově podmíněné?), jež se rozhodly pro středoškolské vzdělání.

Text Jany Veselé splňuje předpoklady pro úspěšnou obhajobu jako práce závěrečné – diplomové. Autorka si vytkla konkrétní cíl a ten v obecné rovině naplnila. Osobně se však domnívám, že mohla napsat více. Jedná se o práci rozsahem nevelkou, jejíž těžiště je v prvních popisných kapitolách. Nevím, zda to byl autorčin záměr, ale podle mého soudu by celkovému vyznění práce přispěl větší důraz právě na každodennost školy a studentů ve vztahu k tehdejšímu českému společenskému a národnímu vývoji. Sama autorka v úvodu své práce připomíná, že škola je otevřeným komunikačním prostorem vsazeným do státních, národních či lokálních rámců. Škoda, že se tuto skutečnost nepodařilo pisatelce explicitněji

vyjádřit. Jak se promítal národní vývoj do každodenní praxe fungování školy? Projevovalo se v ní nějak dobové česko-německé soupeření v tehdejší Praze? Jaké místo zaujímal (národní) vzdělání v myšlení a názorech studentů? Reflektovali nějak sami studenti národní význam školy a vzdělání? Tyto mé otázky neznamení, že by se těchto a podobných momentů pisatelka nevěšovala. Zůstaly však často jen naznačeny a podotknuty, nijak více rozpracovány.

Na druhou stranu kvituji autorčinu snahu po teoretičtějším přístupu k ego-dokumentům a memoárové literatuře, z níž čerpala pro svou kapitolu ke gymnazijní každodennosti. Vedle různých inspirací z oblasti literární teorie, s nimiž se velmi dobře vyrovnala, bych ji ovšem pro její další práci doporučil neopomenutelný evergreen Petera L. Bergera a Thomase Luckmanna – Sociální konstrukce reality, který by obohatil její pozornost směřovanou zatím pouze k otázkám literární a fikční dimenze tohoto druhu pramenů.

Uvedené připomínky a postřehy však nemají předkládanou práci diskvalifikovat, jsou spíše pobídkami k dalšímu promýšlení tématu a jeho případného rozšiřujícího zpracování. Dílo (či text?) Jany Veselé je solidní prací, vhodným nástrojem, v němž autorka dostatečně osvědčila své „historické umění“ a já ji rád doporučuji k úspěšné obhajobě.

V Praze dne 5. 9. 2008

PhDr. Jan Randák, PhD.